

Mindenütt éltek magyarok

NAGY ISTVÁN ATTILA

- A déli tengerek, az állandó napsütés, az idegen kultúrák mindnyájunkat vonzanak. Ezért hajlandók vagyunk szorgalmasan spórolgatni, hogy egy éven át arról az egy-két hétről beszélhessünk, amelyiket szerte a világban másképpen élünk meg, mint megszokott környezetünkben.

De milyenek azok a hétköznapiak, amelyeket a szomszédunkban élnek meg azok, akiket elsodort az idő, s ma már egy másik ország polgárai? S milyenek azok, akik olyan földön születtek, ahol ősök nem verhetek gyökeret, igazolványukban hiába szerepel a település neve, a föld, a táj történelméhez nincs semmi közük?

Nyíregyházáról Eperjesre vezet az út. II. (Vak) Béla talán csemegezett az itt termő finom eperből, nem tudni, de az biztos, hogy a város címerében ott van a gyümölcs. Sétálunk a városban, valójában azok nyomát keressük, akiknek a későbbi életét meghatározta ennek a „Tarca parti Athénnek” a szellemisége. Itt volt joggyakornok *Kazinczy Ferenc*, *Eötvös József*, *Kossuth Lajos*. *Petőfi* 1845-ben itt ölelte magához barátait, az itt tanító *Tompa Mihályt* és a helybeli születésű *Kerényi Frigyes*t.

Szabad királyi város

Szép a Rákóczi-ház, tudjuk, hogy ez az épület, amit keresünk. Magyar szóra hiába vadászunk. Sétálunk a jellegzetes főutcán, elköszönünk a városkától s megyünk tovább Bártfa irányába. Még nem tudjuk, hogy késő este még visszaüz ide bennünket a sors.

Bártfát a középkori városfalak úgy ölelik körül, mintha sohasem akarnák elengedni. Valamikor Nagy Lajos tette szabad királyi várossá, de a tenyérszerű gyönyörűsége terecskén három nyelv szavaiból próbáljuk összerakni a mondandónkat, amikor a fiatal pincérlánytól rendelünk. A magyarra csodálkozóan emeli ránk a tekintetét.

A Szent Egyed-templomot az aranyművesek építették, itt tartották az első protestáns zsinatot Magyarországon. Járkálunk a kedves hangulatú városkában, de mintha idegenek lennénk. Fáradtak vagyunk, szállást kellene keresni. Nem járunk eredménnyel, de idefelé jövet láttunk egy motelt, talán ott. Irány vissza Eperjes felé. Kiderül, hogy az „egyetlen” szobácska foglalt. Tanácsatanul állunk, oroszul nem hajlandó senki se szót váltani velünk, de a németre akad vállalkozó. Egy jókötésű fiatalember belekörtöly a sörébe, felmérjük egymás szókincsét. Közben mégis jön az orosz, ő szlovákul válaszol, én az előbbin magyarázok. Aztán felajánlja, hogy visszajön velünk

Bártfa főtere

Bártfára, mert tud egy-két címet. Az egyik helyen valahol a konyha zezugában megtaláljuk az illetéket, de nincs hely, mert a szállás tele van lengyel gyerekekkel. Végül marad a tanács: irány Eper-

Krúdy Gyula emléktáblája Podolinban

jes, először balra, aztán jobbra, megint jobbra, két utcával lefelé, ahol van egy barna ház. Szóval ott van a szálloda. Sötétbe burkolózik a város, de a parkoló óre már azért is tíz koronát akar kérni, hogy érdeklődhessünk. A recepción kétnyelvű alkudozás kezdődik. Ezer koronáról lemegyünk hatszázra. Ehhez jön még az autó után a száz korona...

Pálinkafőzés közben

Szepesváralja után néhány kilométerre úgy magasodik fel előtünk a reggel fényében Szepes várának romja, mint valami csoda. A hatalmas erődítmény méretei lenyűgözőek, elakad az ember szava. Még az Árpádok kezdték építeni 1113-ban. Első parancsnoka Borisz herceg, II. István féltestvére volt. A tatárok ugyan félig el tudták pusztítani, de hamar és sokkal nagyobb méretben épült újjá. Volt egy ideig a prépostsé, majd Csák Mátéé. (Akinék a nevével felvidéki útjaink során nagyon sokszor találkozunk.) Kalandos története során 1780-ban pálinkafőzés közben kigyulladt a vár, és leégett. Azóta rom, Szlovákia legnagyobb kiterjedésű váromja. Szomorú nyelvi otthonta-

lanságban barangolunk, megpróbáljuk felidézni az elmúlt korokat, az életet, amelyet a várakók valaha megéltek.

Mielőtt szállást keresnénk a Magas-Tátrában teszünk egy kis kitérőt. Itt van a közelben Késmárk és Podolin. Az előbbiben a Thököly-vár érdemel figyelmet. A tizenkettedik század végén épült. Először apácázárda volt, majd a kereszties lovagoké lett. A tizenötödik században a husziták erődítményt csináltak belőle. Száz évvel később Thököly Sebestyén kezén volt, majd Thököly Imre fejedelem bukása után a bécsi udvar lefoglalta a várat, fényűző berendezését Bécsbe szállította. Megvolt ennek a kipróbált gyakorlata... A várnak szépek a belső termei – az útikönyv szerint, mert éppen zárva a múzeum.

Krúdy Gyula kedvéért

Podolinba igazából Krúdy Gyula kedvéért megyünk. Az író podolini, szépelességi élményei számos írásában visszatérnek. Itt találkozunk az első szerelemmel is, a híres takácsmester lánya Wittkó Irma személyében, aki öregkori visszaemlékezésében diák udvarlóját kitűnő táncosnak, vonzó, hallgató udvarias fiatalembernek tartotta. Az alginázium negyedik osztályának elvégzése után a szülői szigor visszaparancolja Nyíregyházára. Mindössze tizenhárom éves... Podolinban a

nagy magyar íróról aligha tudnak, a líceum bejáratánál hazai nevezetességek emléktáblái sorakoznak. Végül, mielőtt teljesen elkeserednénk, a piarista templom egyik oldalfalán csaknem elérhetetlen magasságban ott van Krúdy Gyula emléktáblája. Egy pillanatra érintésnyi távolságra közeledik hozzánk Nyíregyháza.

Néhány túra a Magas-Tátrában, majd egy nap Krakkóban, hiszen ez a város ezernyi szállal kötődik a magyar történelemhez. A városban az első meglepetés akkor ér bennünket, amikor kiderül, hogy iszonyúan erős benne a nyüzsgés, illetve az árakat nem a mi pénztárcánkhoz szabták. Egy gömb fagyalt 150 forint, egy óra a parkolóban ötszáz. A zloty átváltása a márkához közelít. De jobban fáj ennél, hogy a Wawel bejáratánál egyetlen magyar nyelvű prospektus sincsen, pedig honfitársaink elég szép számmal vannak.

Krakkó az út legtávolabbi pontja, innen a Vág völgyében halad majd Pozsony felé az út. Először az Orova partján az árvali vár romantikus hangulatú, jórészt ép-ségben maradt várának megtekintése következik. Az hosszú idegenvezetés része egy szlovák nyelvű reneszánsz komédia-részlet, majd a lovagteremben reneszánsz hangszereken korfestő muzsika. Szép, csak nagyon sürget bennünket az idő.

Pozsonyban, a magyar történelem ölelő szorításában. Itt is éltek magyarok, bár szavukat ma nem hallani. A magyar nagykövetség előtt egy táblán a felirat: Kérjük, legyenek tekintettel arra, hogy az épületben dolgoznak. Az ajtóval szemben egy söröző bejárata, hangos zene, az utcáskában egymást sodorják a járókelők. Amikor a zászlót fotózom csaknem fellök néhány fiatal suhanc. Este fél tíz, a pincér kihozza az Eszterházy-szeletet, eltelünk békével és nyugalommal. Vége a fárasztó napnak. A parkolóban közben „papucst” kapott a gépkocsi. A papíron telefonszám. Néhány utcával arrébb taxisok segítségét kérem, akik megnyugtattak: a helyi rendőrség (parkolóőrök) kivétel nélkül papucst raknak a külföldi (magyar) rendszámú gépkocsikra...

Kilátás az árvali várból

A szerző felvételei